

**Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра трудового, екологічного та аграрного права

З. В. Яремак

ЕКОЛОГО-ПРАВОВА КОНФЛІКТОЛОГІЯ

**Методичні вказівки для самостійної роботи
студентів денної форми навчання
спеціальності 081 Право**

м. Івано-Франківськ, 2019

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 8 від 24.05.2018 року)

Рецензенти:

Кобецька Н.Р., доктор юридичних наук, професор, зав. кафедри трудового, екологічного та аграрного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Олійник О.С., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Яремак З. В. Еколого-правова конфліктологія: методичні вказівки для самостійної роботи студентів денної форми навчання спеціальності 081 Право. Івано-Франківськ, 2019. 16 с.

Навчально-методичний посібник розроблений на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та є складовою методичного супроводу самостійної роботи студентів денної форми з навчальної дисципліни «Еколого-правова конфліктологія». Метою видання є сприяння організації самостійної роботи студентів при вивченні «Еколого-правової конфліктології». В посібник включені програма навчальної дисципліни, методичні рекомендації та типові завдання для самостійної роботи, питання для самоконтролю тощо. Він також містить перелік рекомендованої літератури для підготовки до екзамену.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ТИПОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	10
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	11
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	13

ВСТУП

Антропогенна діяльність тісно пов'язана з використанням природно-ресурсного потенціалу, а відтак зумовлене цим відповідне навантаження на навколишнє природне середовище породжує широке коло соціальних, економічних та екологічних проблем. Зважаючи на те, що в основі взаємодії людини з природою лежать різноманітні інтереси (господарська діяльність суспільства, забезпечення матеріальних і духовних потреб населення, підтриманням якісного стану природного середовища), які мають різновекторний характер та задоволення одних обмежує можливість реалізації інших, такі взаємовідносини спричиняють конфлікт інтересів, вирішення якого є передумовою сталого розвитку суспільства.

Навчальна дисципліна «Еколого-правова конфліктологія» передбачає вивчення міжгалузевого правового інституту еколого-правового конфлікту. Екологічний конфлікт вже давно є предметом дослідження різних галузей науки (конфліктології, соціології, екології, соціальної екології, економіки природокористування тощо). Водночас для юриспруденції науковий інтерес становить саме з'ясування правового змісту екологічних конфліктів та пошук оптимальних шляхів їх врегулювання за допомогою правових засобів і механізмів, що і є предметом вивчення даної навчальної дисципліни. Вивчення даної дисципліни дає можливість здійснити теоретико-правове дослідження підстав застосування, сфери дії, особливостей, змісту, порядку, перспектив вдосконалення юридичного механізму врегулювання еколого-правових конфліктів, що у підсумку спрямоване на підвищення ефективності правового регулювання екологічних та природоресурсних відносин в Україні, є гарантією безпечного сталого соціально-економічного розвитку суспільства і держави.

Навчальна дисципліни «Еколого-правова конфліктологія» *спрямована на формування у студентів* правового світогляду та мислення; поглиблення засвоєних при вивченні нормативних дисциплін еколого-правового спрямування студентами-магістрантами теоретичних знань щодо міжгалузевих аспектів юридичної природи еколого-правових конфліктів, причини їх виникнення, способи управління конфліктними ситуаціями, аналізу конфліктів і вироблення методів їх подолання.

За результатами вивчення даної навчальної дисципліни *студенти набудуть практичних вмінь та навичок у сфері врегулювання еколого-правових конфліктів*, зокрема: правильно визначати предмет та об'єкт еколого-правового конфлікту; кваліфікувати еколого-правовий конфлікт; тлумачити і порівнювати норми різних галузей матеріального права з метою визначення найбільш оптимального шляху вирішення еколого-правового конфлікту; правильно обирати порядок та спосіб врегулювання, розмежовуючи судові юрисдикції та обираючи ефективний спосіб захисту прав та інтересів; вирішувати еколого-правові конфлікти шляхом застосування примирних процедур (медіація, переговори і т.д.).

При вивченні навчальної дисципліни студентами денної форми навчання використовуються такі форми навчальної роботи: лекції, семінарські заняття, консультації, написання і перевірка домашніх контрольних робіт, самостійна

робота студентів. Враховуючи специфіку організації навчального процесу, самостійна робота студента займає основне місце. Особливість самостійної роботи полягає в необхідності самостійного, творчого пошуку та аналізу інформації на відміну від порівняльно-пасивного її сприйняття па лекційних заняттях. Під час самостійної роботи з навчальною, науковою та нормативною літературою студент збагачує свої знання, фактично створюючи власну систему знань за певною темою.

Самостійна робота студента денної форми навчання включає:

- опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;
- аналіз літератури та електронних джерел інформації з відповідної тематики;
- вивчення матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- підготовка до практичних (семінарських) занять;
- систематизація вивченого матеріалу перед семестровим екзаменом.

Контроль за самостійною роботою студентів денної форми може здійснюватися викладачем у таких формах:

- поточний контроль засвоєння знань на основі оцінки усної відповіді на питання, повідомлення, доповіді тощо (на практичних або семінарських заняттях);
- контроль виконання письмових аудиторних завдань;
- перевірка конспекту, виконаного з тем, що вивчалася самостійно;
- тестування;
- підсумкове оцінювання знань програмового матеріалу – екзамен.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГО-ПРАВОВА КОНФЛІКТОЛОГІЯ»

Змістовний модуль 1. Загальна частина.

ТЕМА 1. Еколого-правова конфліктологія у системі юридичних знань

Конфліктологія як наука про закономірності виникнення, розвиток, завершення конфліктів, а також принципи, способи і прийоми їх конструктивного регулювання. Теоретико-прикладний характер конфліктології.

Еколого-правова конфліктологія як наука та навчальна дисципліна. Поняття, предмет і методи еколого-правової конфліктології. Рівні конфліктологічного дослідження (загально-теоретичний і методологічний, теоретико-праксеологічний, емпірико-прикладний). Функції еколого-правової конфліктології. Теоретико-пізнавальна, аналітична, прогностична та управлінська (конфліктного менеджменту) функції. Основні методологічні принципи: принцип діалектичного розвитку, принцип всезагального зв'язку, принцип діалектичної єдності теорії, експерименту і практики, принцип системності, принцип історизму, принцип об'єктивності.

Еколого-правова конфліктологія у системі наукового знання. Конфліктологічні дослідження в межах теорії права, філософії права, соціології, економічної теорії, екології, екологічного права та ін.

ТЕМА 2. Теоретичний аналіз правового конфлікту

Конфлікт як зіткнення протилежних інтересів, поглядів; крайнє загострення суперечностей, яке призводить до ускладнень або гострої боротьби. Характеристика конфлікту як соціального явища. Поняття «конфлікт», «соціальний конфлікт» та «юридичний конфлікт».

Юридичний конфлікт як вид конфлікту соціального. Елементи структури юридичного конфлікту: учасники (сторони); умови конфлікту; предмет та об'єкт конфлікту; образи конфліктної ситуації; можливі дії учасників конфлікту; результати конфліктної ситуації.

Класифікація правових конфліктів.

ТЕМА 3. Еколого-правовий конфлікт: поняття, сутнісні характеристики

Проблеми конфліктної взаємодії між суб'єктами екологічних правовідносин. Причини та основні прояви екологічних конфліктів в Україні.

Екологічний конфлікт як різновид соціально-правового конфлікту. Правова, соціальна, економічна та екологічна складові даної категорії конфлікту.

Ознаки еколого-правового конфлікту.

Види еколого-правових конфліктів.

Розмежування еколого-правового конфлікту із суміжними категоріями. Конфлікт і спір, конфлікт і правопорушення.

Сучасний стан дослідження еколого-правових конфліктів в рамках науки екологічного права.

Змістовний модуль 2. *Особлива частина.*

ТЕМА 4. Теорія і практика управління правовим конфліктом

Управління конфліктною ситуацією як цілеспрямованій вплив на процеси конфліктної взаємодії, який прагне забезпечити конструктивне вирішення соціально важливих завдань, що актуалізувалися в конфлікті.

Стратегія управління конфліктною ситуацією: принципи, етапи і способи впливу. Загальний зміст управління конфліктом: прогнозування, запобігання, стимулювання, завершення конфлікту.

Методи прогнозування та профілактики конфліктності у соціальних відносинах.

Шляхи запобігання конфлікту. Вимушені та превентивні форми запобігання конфлікту.

Стимулювання конфлікту, його форми та засоби.

Форми завершення юридичного конфлікту: припинення і скасування, врегулювання і розв'язання конфлікту.

ТЕМА 5. Форми та механізми врегулювання еколого-правового конфлікту

Поняття управління еколого-правовим конфліктом. Першопочатки забезпечення компромісу та врахування різних груп інтересів в законодавстві України як форма попередження еколого-правового конфлікту.

Правові інститути та механізми розв'язання еколого-правових конфліктів. Традиційні та альтернативні способи розв'язання екологічних конфліктів.

Традиційні механізми врегулювання еколого-правових конфліктів. Конституційні процедури та конституційне судочинство. Адміністративні процедури. Судова форма врегулювання еколого-правового спору.

Альтернативні форми розв'язання еколого-правових конфліктів. Переговори, погоджувальні процедури, посередництво (медіація).

ТЕМА 6. Адміністративні процедури як форма врегулювання еколого-правових конфліктів

Загальна характеристика адміністративного порядку врегулювання екологічних спорів.

Обов'язковість адміністративного розгляду як досудового порядку врегулювання екологічного спору.

Загальні та спеціальні адміністративні процедури. Суб'єкти, уповноважені на врегулювання еколого-правових конфліктів.

Порядок розгляду та прийняття рішення уповноваженим суб'єктом.

ТЕМА 7. Судова форма вирішення еколого-правових спорів

Судовий розгляд як найбільш ефективний спосіб врегулювання еколого-правового конфлікту.

Спеціалізація судів та проблеми розмежування судових юрисдикцій щодо розгляду еколого-правових спорів.

Цивільне судочинство. Звернення до суду для вирішення екологічного конфлікту. Відмежування еколого-правових спорів від майнових конфліктів, пов'язаних із природоресурсними відносинами. Процесуальне становище осіб, що беруть участь у вирішенні конфлікту. Судовий розгляд спору. Виконання судових рішень.

Загальна характеристика спорів, що вирішує господарський суд. Процедури вирішення екологічних спорів, що застосовуються господарським судом. Шляхи підвищення ефективності вирішення господарських спорів.

Юрисдикція адміністративних судів щодо врегулювання еколого-правових конфліктів. Публічний характер еколого-правового спору. Особливі форми провадження в адміністративному суді. Специфіка виконання рішення в адміністративній справі.

ТЕМА 8. Альтернативні шляхи врегулювання еколого-правових спорів в межах судового процесу

Нормативне закріплення процесуальних основ альтернативного вирішення еколого-правового конфлікту. Дискреційні повноваження суду у виборі альтернативних способів врегулювання спору.

Врегулювання спору за участі судді. Підстави, строк, порядок вирішення спору.

Інститут мирової угоди. Відмінності в процедурі визнання (затвердження) та виконання мирової угоди залежно від виду судочинства.

Спрощені провадження – новація національного процесуального законодавства. Особливості розгляду справи за правилами спрощеного провадження у порядку адміністративного, господарського, цивільного судочинства. Правові наслідки застосування спрощеної форми провадження.

ТЕМА 9. Альтернативні (нетрадиційні) форми врегулювання еколого-правових конфліктів

Поняття альтернативного вирішення юридичного конфлікту. Правова природа, принципи та суб'єкти альтернативного врегулювання еколого-правового конфлікту. Переваги та недоліки альтернативного врегулювання екологічних конфліктів.

Поняття і структурні елементи переговорного процесу. Стадії переговорного процесу: підготовка до переговорів; процес їх ведення; аналіз результатів переговорів і виконання досягнутих домовленостей. Умови ефективності переговорного процесу по вирішенню еколого-правових конфліктів.

Переваги, недоліки і перспективи розвитку третейського судочинства як альтернативної форми врегулювання екологічного спору.

Застосування посередництва у вирішенні екологічних конфліктів. Поняття і види посередництва. Медіація як спосіб вирішення еколого-правових конфліктів. Основні принципи медіації. Стадії процедури посередництва. Проблема практичного застосування медіації при вирішенні екологічних конфліктів.

ТЕМА 10. Світовий досвід використання нетрадиційних форм врегулювання еколого-правових конфліктів та ефективність його реалізації у правозастосовній практиці України

Зарубіжний досвід застосування альтернативних процедур. Міні-суд, посередництво-арбітраж та інші.

Міжнародно-правові та європейські стандарти застосування альтернативних форм врегулювання спору.

Сучасний стан використання альтернативних форм врегулювання конфліктів в Україні.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ТИПОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

(1) реферування новітніх наукових статей або авторефератів дисертаційних досліджень

Реферування – це процес аналітично-синтетичного опрацювання інформації, що полягає в аналізі первинного документу, знаходженні найвагоміших у змістовому відношенні даних (основних положень, фактів, доведень, результатів, висновків тощо). Процес реферування – низка логічних операцій, таких як: оцінка, відбір, аналіз та узагальнення відомостей, що містяться в первинному документі.

Наукові статті чи автореферати підбираються самостійно та повинні відповідати темі відповідного семінарського (практичного) заняття або темі самостійної роботи, яка виноситься на це заняття. Статті та автореферати повинні бути видані за останні 5 років. Реферат не повинен бути цитатником тексту статті (автореферату), а містити власні узагальнення, системні висновки щодо даної публікації.

(2) підбір наукових джерел до тем, включених в програму курсу

Підбір наукових джерел можна здійснювати до будь-якої теми. Наукові джерела повинні відповідати саме цій темі, а не носити загальний характер. Список має включати 10 джерел (наукових статей, монографій, авторефератів дисертацій), оформлених відповідно до вимог бібліографічного опису. Перелік не повинен повторювати джерела, включені до списку рекомендованих у навчальному посібнику з відповідної навчальної дисципліни. Публікації повинні бути за останні 5 років.

(3) формулювання і розв’язання практичної задачі на підставі реальної ситуації

Виконання завдання передбачає:

- пошук і ознайомлення з конфліктними, суперечливими ситуаціями, випадками порушення екологічних прав та норм екологічного законодавства, які оприлюднені у відкритих електронних інформаційних джерелах (новинних сайтах, сайтах державних органів чи громадських організацій, мережі Facebook тощо);

- формулювання задачі (будь-яка задача включає: а) умови задачі – умовами є інформація про поєднання певних фактичних обставин (юридичних фактів); б) основне (основні) питання задачі);

- її розв’язання (а саме: а) установлення правового змісту фактичних обставин ситуації, б) надання власної правової оцінки наведеної ситуації із відповідними посиланнями на норми чинного законодавства).

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Виникнення та розвиток юридичної конфліктології.
2. Методи юридичної конфліктології.
3. Предмет, завдання та сучасні проблеми юридичної конфліктології як міждисциплінарної галузі знань.
4. Поняття конфлікту, його сутність та функції.
5. Аналітика конфлікту.
6. Рушійні сили та мотивація конфлікту.
7. Структура конфлікту.
8. Визначення основних структурних елементів конфлікту.
9. Поняття конфліктної ситуації.
10. Сприйняття конфліктної ситуації.
11. Соціальна напруга. Вплив соціальної напруги на поведінку. Напруга та соціальні протиріччя.
12. Причини конфліктів. Конфліктні інтереси.
13. Динаміка конфлікту.
14. Специфіка та поняття юридичного конфлікту.
15. Типологія юридичного конфлікту.
16. Стадії та фази юридичного конфлікту.
17. Форми завершення юридичного конфлікту.
18. Учасники юридичного конфлікту.
19. Класифікація юридичного конфлікту за галузями права.
20. Класифікація юридичного конфлікту за природою належних правових норм.
21. Класифікація юридичного конфлікту за системою державних правозастосовуючих органів.
22. Екологічно-правові конфлікти та їх вирішення.
23. Загальний зміст управління конфліктом: прогнозування, попередження, стимулювання, регулювання та вирішення.
24. Шляхи попередження конфлікту. Вимушені та превентивні форми попередження конфлікту.
25. Стимулювання конфлікту, його форми та засоби.
26. Форми та механізми вирішення конфлікту.
27. Тлумачення Конституції як вирішення конституційного конфлікту.
28. Гармонізація правових актів, як попередження юридичних конфліктів: поняття та способи.
29. Квазіюридичні методи вирішення юридичних конфліктів: неформальний арбітраж.
30. Квазіюридичні методи вирішення юридичних конфліктів: посередництво.
31. Квазіюридичні методи вирішення юридичних конфліктів: нейтральний слухач.
32. Стратегії поведінки особистості у практиці вирішення юридичного конфлікту (примус, відхід, уступка, компроміс, співробітництво).

33. Психологічні властивості міжособистісних відносин у юридичному конфлікті (симпатії — антипатії, взаємовплив, співпереживання, взаєморозуміння).

34. Типи конфліктних особистостей. Конфліктна особистість демонстративного, ригідного, некерованого, педантичного та “безконфліктного” типів.

35. Моделі та стратегії поведінки особистості в ситуації юридичного конфлікту, їх характеристика.

36. Характеристика комунікативного, інтерактивного та перцептивного аспектів спілкування юриста в конфліктній ситуації.

37. Правила та норми спілкування в умовах юридичного конфлікту.

38. Забезпечення конструктивної поведінки сторін юридичного конфлікту.

39. Самооцінка раціональної поведінки особистості в умовах юридичного конфлікту.

40. Психологія переговорного процесу з вирішення юридичних конфліктів.

41. Моделі поведінки сторін, маніпулятивні технології у практиці вирішення юридичного конфлікту

42. Технології стратегій і тактик у практиці вирішення юридичного конфлікту

43. Проблеми конфліктної взаємодії між суб'єктами екологічних правовідносин.

44. Причини та основні прояви екологічних конфліктів в Україні.

45. Екологічний конфлікт як різновид соціально-правового конфлікту.

46. Правова, соціальна, економічна та екологічна складові даної категорії конфлікту.

47. Ознаки еколого-правового конфлікту.

48. Види еколого-правових конфліктів.

49. Розмежування еколого-правового конфлікту із суміжними категоріями. Конфлікт і спір, конфлікт і правопорушення.

50. Сучасний стан дослідження еколого-правових конфліктів в рамках науки екологічного права.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Анцупов А. Я. Конфликтология в схемах и комментариях / А. Я. Анцупов, С. В. Баклановский. СПб.: Питер, 2006. 288 с.
2. Анцупов А. Я. Конфликтология: учеб. для вузов / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. М.: ЮНИТИ, 2001. 552 с.
3. Бабосов Е. М. Конфликтология: учеб. пособие. Минск: Тетра Системе, 2001. 464 с.
4. Балабанова Л. В. Конфліктологія: навч. посіб. / Л. В. Балабанова, К. В. Савельєва. К.: Вид. дім “Професіонал”, 2009. 280 с.
5. Барабаш Ю. Державно-правові конфлікти в сучасній Україні: причини, наслідки, вибори як форма їх розв’язання. *Вісн. Центр. вибор. комісії*. 2007. № 2. С. 28-32.
6. Барабаш Ю. Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права. Х.: Право, 2008. 220 с.
7. Барабаш Ю. Державно-правові конфлікти: поняття, сутність, ключові ознаки. *Вісн. Львів. ун-ту*. Серія юрид. Вип. 47. Л.: ЛДУ, 2008. С. 67-75.
8. Барабаш Ю. Загальні фактори, що впливають на стан та динаміку державно-правових конфліктів: конституційно-правовий аспект. *Наук. вісн. Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ України*. 2008. № 3(39). Д.: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2008. С. 13-21.
9. Берлач А. І. Конфліктологія: Навчальний посібник для дистанційного навчання / А. І. Берлач, В. В. Кондрюкова; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини “Україна”. К.: Ун-т “Україна”, 2007. 203 с.
10. Ващенко К. Антиконтрактні технології: теоретичні засади та українська дійсність. *Стратегія україн. державотворення. Філософ.-політолог. та екон. аналіз* (Філософія. Економіка. Політика. Освіта.). Полтава: АСМІ, 2000. С. 78-87.
12. Ващенко И. В. Общая конфликтология: учеб. пособие / И. В. Ващенко, С. П. Гиренко и др. 2-е изд. Х. : Оригинал, 2001. 384 с.
13. Ворожейкин И. Е. Конфликтология: учеб. / И. Е. Ворожейкин, А. Я. Кибанов, Д. К. Захаров. М.: ИНФРА-М, 2003. 240 с.
15. Гайворонська І. Історичний розвиток мирного і компромісного вирішення кримінально-правових конфліктів на українських землях. *Юрид. Україна*. 2008. № 5. С. 105-108.
16. Герасіна Л. М., Панов М. І. Стратегія і тактика врегулювання юридичних конфліктів: методологічний та технологічний аспект. *Держ. буд-во та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр. Вип. 1. Х.: Право, 2001. С. 58-75.
17. Герасіна Л. М. Проблеми правової конфліктології: феноменологічний, гносеологічний та праксеологічний аналіз / Л. М. Герасіна, М. І. Панов. Х.: Право, 2004. 112 с.
18. Гірник А. М. Основи конфліктології. Вид. дім Києво-Могилян. акад., 2010. 222с.
19. Громова О. Н. Конфликтология: курс лекций. М.: ЭКСМО, 2000. 320 с.
20. Дмитриев А. В. Конфликтология. М.: Гардарики, 2007. 375 с.

21. Дуткевич Т. Конфліктологія з основами психології управління: навч. посіб. / Т. Дуткевич; М-во освіти і науки України, Кам'янець-Поділ. держ. ун-т, Ін-т соц. реабілітації та розвитку дитини. К.: Центр учб. л-ри, 2005. 455 с.
22. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии. СПб.: ПИТЕР, 2001. 400 с.
23. Зыбцев В. Н. Конфликтология: модульный вариант: [учеб. пособие] / В. Н. Зыбцев, Е. В. Попова. Донецк: Вебер, 2007. 488 с.
24. Зыбцев В. Н. Конфликтология для студентов вузов / В. Н. Зыбцев, Е. В. Попова. Донецк: Вебер, 2007. 488 с.
25. Карпенко З. С. Аксіопсихологічна реконструкція стратегій розв'язання конфліктних ситуацій. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ*. Сер. психолог. Вип. 1. Л.: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2008. С. 325-331.
26. Кильмашкина Т. Н. Конфликтология: социальные конфликты: [учеб. пособие для вузов]. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. 285 с.
27. Кіржнер Л. О. Конфліктологія: навч. посіб. / Л. О. Кіржнер, М. В. Мартиненко, О. В. Мангольд. Х. : ХНЕУ, 2007. 142 с.
28. Конфлікти в суспільствах, що трансформуються: зб. наук. статей (за матеріалами XI Харк. політолог. читань). Х.: Право, 2001. 200 с.
29. Герасіна Л. М. Конфліктологія: навч. посіб. / Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. Х.: Право, 2012. 128 с.
30. Ємельяненко Л. М. Конфліктологія: навч. посіб. / Л. М. Ємельяненко, В. М. Петюх, Л. В. Торгова, А. М. Гриненко; за ред.: В. М. Петюха та Л. В. Торгової. К.: КНЕУ, 2005. 315 с.
31. Скібіцька Л. І. Конфліктологія: навч. посіб. К.: Центр учб. л-ри, 2007. 384 с.
32. Коваленко Д. В. Конфліктологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Д. В. Коваленко, І. М. Шалімова, О. М. Керницький; Укр. інж.-пед. акад. Х. : Точка, 2012. 221 с.
33. Конфліктологія: підруч. для студ. ВНЗ юрид. спец. / за ред. Л. М. Герасіної та М. І. Панова. Х.: Право, 2002. 256 с.
34. Русинка І. І. Конфліктологія: психотехнології запобігання і управління конфліктами: [навч. посіб.]. К.: Професіонал, 2007. 332 с. С. 8-31.
35. Ложкін Т. Практикум з конфліктології / Т. Ложкін, Е. Юрковський, І. Моначін. Тернопіль: Воля, 2005. 168 с.
36. Лукин Ю. Ф. Конфликтология: управление конфликтами. М.: Трикта, 2007. 799 с.
37. Милорадова Н. Э. Виды и предмет конфликта в деятельности следователя. *Право і безпека*. 2002. № 2. С. 187-190.
38. Миронова О. М. Конфліктологія: навч. посіб. / О. М. Миронова, О. В. Мазоренко. Х. : ХНЕУ, 2011. 167 с.
39. Нагаєв В. Конфліктологія: курс лекцій: [навч. посіб. для вузів] / В. Нагаєв; М-во освіти України, Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. К.: Центр учб. л-ри, 2004. 199 с.
40. Орлянський, В. С. Конфліктологія. К.: Центр учб. л-ри, 2007. 160 с.

41. Параскевова С. А. Конфликтные отношения в гражданском праве: исторический аспект. *История государства и права*. 2006. № 8. С. 13-14.
42. Пахомов В. Ю. Внесудебные (альтернативные) процедуры разрешения конфликтных ситуаций в России: исторический опыт и современность. Обеспечение прав и свобод человека и гражданина. Ч. 1: Сб. ст. по итогам междунар. науч.-практ. конф., Тюмень, 17-19 нояб. 2005 г. Тюмень: Тюмен. гос. ун-т, 2006. С. 134-137.
43. Пірен М. І. Конфліктологія: підруч. К.: МАУП, 2007. 360 с.
44. Пірен М. І. Конфлікт і управлінські ролі: соціопсихологічний аналіз: [навч.-практ. посіб.]. К.: УАДУ, 2000. 200 с.
45. Примуш М. Конфліктологія: навч. посіб. для вузів / М. Примуш; М-во освіти і науки України. К.: Вид. дім "Професіонал", 2006. 282 с.
46. Ромашов Р. А. Конфликтология: учеб. пособие. СПб.: С.-Петербур. ун-т, 2006. 437с.
47. Русинка І. Конфліктологія. Психологія запобігання і управління конфліктами: навч. посіб. / І. Русинка; М-во освіти і науки України. К.: Професіонал, 2007. 334 с.
48. Савельева В. С. Конфликтология: учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений / В. С. Савельева; Донбас. гос. машиностроит. акад. Краматорск : ДГМА, 2006. 227 с.
49. Сахань О. М., Лавриненко І. А. Державно-правові конфлікти в умовах розбудови державності в Україні. *Пробл. розбудови державності та народовладдя в Україні (до 20-річчя Народ. Руху України за перебудову)*. ХХІІ Харк. політолог. читання, 23 жовт. 2009 р. Х.: ХАП, НЮАУ ім. Я. Мудрого, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування АПрНУ, 2009. 208 с. С. 160-162.
50. Сахань О. М., Новіков О. В. Політичні конфлікти в Україні як прояв деструкції влади. *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого: зб. наук. пр.* Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Вип. 3. Х.: Право, 2010. С. 182-191.
51. Сватко Ю. І. Конфлікти в галузі державного управління: риторичний вимір. *Конфліктологічна експертиза: теорія і методика*. Вип. 6. К.: Тов-во конфліктологів України, 2008. С. 71-85.
52. Светлов В. А. Управление конфликтом: новые технологии принятия решений в конфликтных ситуациях. СПб.: Росток, 2003. 135 с.
53. Светлов В. А. Конфликтология: учеб. пособие / В. А. Светлов, В. А. Семенов. СПб.: Питер, 2011. 352 с.
54. Скібіцька Л. Конфліктологія: навч. посіб. для студ. вищих навч. зал. К.: Центр учб. л-ри, 2007. 383 с.
55. Словник термінів з правової конфліктології: наук.-довід. вид. / за ред. Ю. П. Битяка, Л. М. Герасіної, М. І. Панова. Х.: Одіссей, 2006. 208 с.
56. Соколов С. В. Социальная конфликтология: учеб. пособие для вузов. М.: Юнити-Дана, 2001. 327 с.
57. Ставицька О. В. Альтернативні технології розв'язання кримінальних конфліктів: загальний аналіз. *Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого*.

Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2009. № 1. Х.: Право, 2009. С. 124-133.

58. Ставицька О. В. До питання про сутність адміністративно-правових конфліктів. *Держ. буд-во та місц. самоврядування*. 2004. Вип. 8. С. 38-47.

59. Тихомирова Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Є. Б. Тихомирова, С. Р. Постолювський. Рівне: Перспектива, 2007. 398 с.

60. Тодика Ю. М. Державно-правова конфліктологія як 59 важливий напрямок наукових досліджень. *Вісн. Акад. прав. наук України*. 1996. № 6. Х.: Акад. прав. наук України, 1996. С. 13-23.

61. Уизерс Б. Управление конфликтом / Б. Уизерс. М.- Питер, 2004. 174 с.

62. Хапілова В. П. Конфліктологія: навч. посіб. для вищ. навч. закл. / В. П. Хапілова; Держ. вищ. навч. закл. Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя: Запоріз. нац. ун-т, 2010. 278 с.

63. Хрестоматія по конфліктології: в 3 т. / сост.: В. Н. Николаевский (отв. ред.), И. Ю. Косуля, О. А. Гужва. Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина. 2009. Т. 1. 552 с.

64. Шевчук Д. А. Конфликты: избегать или форсировать? М: РОСБУХ, 2009. 440 с.

65. Яремчук С. С. Сучасні теорії в конфліктології: навч. посіб. / С. С. Яремчук. Чернівці: Рута, 2008. 72 с.

66. Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб / Т. П. Яхно, І. О. Куревіна. К.: Центр учб. л-ри, 2012. 168 с.